

УЧАСТЬ ІВАНА ФРАНКА В ЧУЖИХ ЕНЦИКЛОПЕДИЧНИХ ВИДАННЯХ: СТАТТЯ "УКРАЇНЦІ"

У статті проаналізовано синтетичну історико-літературознавчу працю Івана Франка "Українці". Досліджено погляди автора на самотність давньої української літератури, її національну ідентифікацію. Простежено загальні особливості та закономірності розвитку найдавнішого українського письменства у розумінні Франка.

Сучасне франкознавство, звільнене від ідеологічних оков, досліджує спадщину Івана Франка у всьому її "огромі", усвідомлюючи енциклопедизм письменника і вченого, зокрема, його колосальний внесок у гуманітаристику.

Енциклопедизм Івана Франка... У цьому феномені важливе місце посідає його участь в енциклопедіях Брокгауза і Ефрона та в угорській, присвяченій світовій літературі. Свої погляди на давнє письменство Франко виклав у низці синтетичних праць, серед яких чільне місце посідають "Історія української літератури. Частина перша. Від початків українського письменства до Івана Котляревського" (1907–1908) [1], "Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р." (1910) [2], "Українці" (1911) [3], "Южнорусская література" (1904) [4]. У статті "Українці" Франко серед іншого здійснив наукове обґрунтування самотності української літератури, котра ніколи не була частиною великоросійської. Проблемою "Іван Франко й давня українська література" почасти займалися вчені В. Микитась, Ю. Пелешенко, М. Сулима, Г. Сивокінь та ін., але окремого дослідження особливостей специфіки статті І. Франка "Українці" ще не було.

Основним нашим завданням є з'ясування ролі світоглядних переконань письменника на матеріалі досліджуваної статті. Саме тому, метою нашої роботи є аналіз знакової праці Івана Франка, її важливості для усвідомлення того, як автор розглядав історію української літератури, з одного боку, а з іншого, вказати на актуальність його роздумів й у наш час. Відповідно до цього, об'єктом дослідження є стаття Каменяра "Українці". Оскільки окремої розвідки про цю працю у франкознавстві ще не було, вважаємо нашу статтю актуальною в період утвердження української гуманітаристики на шляху дефальсифікації імперської історіографії та науки про літературу. Низка думок, висловлених у праці Івана Франка, накреслило перспективу розвитку національної культури та літератури, в чому й полягає новизна нашого дослідження.

Стаття "Українці" в угорській енциклопедії була написана в 1906 році на прохання славіста, професора Будапештського університету Оскара Ашбота, який у листі від 26 грудня 1905 року просив Івана Франка написати відповідне гасло про українську літературу. У листі читаємо: "Йдеться про те, щоб ви подали для широкої публіки картину літературних прагнень українців, написавши її доступною і при тому добірною мовою. Після короткого стислого вступу ("Пісня про Ігоря" та інші начала) прошу Вас перейти відразу до нової літератури, яка на сьогодні є найцікавішою, <...>, представляючи її приблизно так, як це робив би українець за народженням, подаючи цікаві риси цієї літератури своєму високоосвіченому товаришеві, який не володіє російською і зовсім нічого не знає про українську літературу" [3: 586].

Угорський учений усвідомлював значення "Слова о полку Ігоревім" для української духовності загалом і для всієї історії української літератури зокрема. Все, що в германітивному стані масмо в цій поемі (патріотизм, героїчний дух і глибинний, притаманний нації ліризм) пізніше відбилося і в народнопоетичній творчості й у літературі писаній.

З іншого боку, автор листа писав про "короткий, стислий вступ", маючи на увазі наше літературне Середньовіччя. Іван Франко, як знаємо, глибоко вивчав давню українську літературу, починаючи з Княжої доби і далі. Згадаємо тут його розлогі праці в цій царині. І в статті "Українці" він присвятив цій літературі більшу її частину. Це зрозуміло – автор підкреслював органічність давньої української літератури саме для рідного народу, заперечуючи так чи інак "теорію колиски", "спільної спадщини" і так далі. Спадщина ця належить народові українському і лише йому – це бачимо у всіх дотичних працях Івана Франка. У листі О. Ашбота йдеться про "зв'язки з великоросійською літературою"... А в статті Івана Франка мовиться, передусім, про глибину самотності нашого слова.

І. Франко написав свою працю німецькою мовою. 9 березня 1906 року (він вельми оперативно виконав прохання угорця. – Г. Г.) О. Ашбот писав І. Франкові: "Я прочитав Ваш нарис до кінця з величезним інтересом і ще раз дякую Вам за репрезентацію Вашої рідної літератури, написану з такою теплотою і віддачею" [3: 586]. Отже, угорський професор погодився з тим, що автор статті "не дотримався" його настанов, написаних у першому листі. Що більше, прекрасно вловив настрої статті і попри її невеликий обсяг – її глибину змістовності. 13 листопада 1907 року О. Ашбот повідомляв, що

статтю "Українці" в перекладі на угорську мову він здав до друку, а оригінал рукопису повертає авторові. Невідомо, хто переклав статтю по-українськи. Він, до речі, позначений деякими стилістичними огріхами.

Стаття Івана Франка починається вельми прикметними словами, які задають тон усьому подальшому викладу матеріалу, зокрема, створюють ту "теплоту", про яку говорив проф. О. Ашбот: "В історії і характері українського (малоруського) народу є щось таке, що засвідчує його тісний тисячолітній зв'язок із землею, яку він заселяє: все та ж постійність і спорідненість при незначній одмінності, все та ж сонячна лагідність і жвавість, поєднана з журливістю, тільки степовикам притаманною" [3: 162].

Автор стверджує, що вже в X ст. і наша держава, і її письменство "цілком склалося". За словами автора, на основі вивчення нашого найстарішого (Київського) літопису можна зробити такі висновки: вже на ту пору досягнуто "чималої вправності" у творенні тексту, стилістиці. Авторів літопису властивий "широкий кругозір <...> з питань політики і етнографії". Влучність слова, лапідарність вислову характерні для цієї хроніки, яка має "велику історичну цінність завдяки наповненості місцевими легендами, історичними та тогочасними переказами, драматично зображеними картинами".

Із прийняттям християнства виникла потреба у відповідній літературі, зокрема, богослужбній. І. Франко відзначає, що книги написані "національною, староруською, іноді з відтінком староболгарської, мовою" [3: 163]. Книги називаються "Остромирове Євангеліє", "Изборник Святослава", підкреслено розмах перекладацької діяльності в Княжій Україні (не лише з болгарської, але й з грецької мов). У бібліотеці Ярослава Мудрого працювало багато переписувачів книг та перекладачів. Їх діяльність тісно пов'язана з питанням школи і освіти. Русичі вели активну торгівлю з арабами і греками, володіли грецькою мовою і були письменними. Автор пише про князів, "великих книжників" (Володимира Мономаха), митрополитів Іларіона і Климентія, "високоосвічених і талановитих письменників", про школу при дворі князя Володимира, приватні школи при монастирях і єпископатах. Феодозій Печерський був одним з найперших староруських письменників. Ігумен Данило барвисто описав свою подорож до Палестини його твір "проймають теплі патріотичні почуття". Пам'ятки з середовища воїнів і бояр засвідчують, що люди цих станів "не цуралися рідної мови та літератури" [3: 164].

"Слово про Закон і Благодать" першого Київського митрополита – українця, за словами Франка, є одним із найяскравіших творів християнського Середньовіччя, є прекрасним у сенсі стилістичному, становить синтез християнської і національної ідеї.

"Слово о полку"... Поетичний твір, написаний ритмічною мовою, вишуканим стилем; "особливо хвилює патріотизм автора", який прагне "бачити рідний край об'єднаним" і готовим до опору ворогам. "Перлиною поеми є плач Ярославни"... [3: 165]. Поема не є пізнішою підробкою, стверджує переконливо автор, як і не є "єдиною піснею давньоруської літератури".

Серед творів на церковну тематику І. Франко згадує "Слово про Лазарево воскресіння", переклади отців церкви, церковні проповіді, послання єпископів. У Княжій Україні багато читали. Читання було "благоговінням душі". Заучувались напам'ять цілі книги, особливо "Псалтир". Книги були засобом духовного збагачення – "Пчоли", "Златоуст", збірники "Матиця", "Златая цъпь", "Ізмарагд", "Паренетікон", повчання Теодора Студіта, "Теологія" Дамаскіна тощо. І що головне: переклади і переробки здійснювались "з урахуванням способу мислення і уявлень жителів Русі і присвячувано абстрактним та метафізичним темам" [3: 167].

Однією з найцікавіших пам'яток тієї доби автор статті вважає "Киево-Печерський патерик". Староруські "Прологи" з їх "національним відтінком". "Палея толкова"; "Апокрифічні оповідання і легенди становлять одну з найбагатших і найважливіших частин давньоруської літератури" [3: 168] – "багатий скарб легенд у людській пам'яті". Не зайвим буде згадати й самого Франка – дослідника і видавця українських апокрифів і сучасну дослідницю цієї теми Ярославу Мельник.

"Апокрифічні оповідання є перехідною ланкою від книг духовних до світських романів, оповідань, новел" [3: 169]. А повість про Варалаама і Йоасафа – її "глибоко-змістовні параболи належать до найкращих витворів світової літератури" [3: 169]. Не обминає автор статті і переробки візантійського епосу про Дігеніса Акріта, переспіву семітської казки "Премудрий Акір", "Тисячі і одної ночі", збірки "Панчатантра" та ін.

Дуже важливо підкреслити такі слова Франка: "коли пригадаємо, що Південна Русь протягом усього цього часу терпіла від наскоків печенігів і боротьби з половцями, що внаслідок хибної політики князів держава в цей час фактично розпалася, то можемо тільки дивуватись тій великій духовній роботі, що її здійснив у своїй літературі народ Південної Русі" [3: 170]. Ця література "має на собі печать оригінальності", засвідчує "самостійність мислення, неповторний творчий дух", вищий щабель культурного розвитку.

Далі йдеться про велику катастрофу 1240 року і про початок у XX ст. московського письменства. "Та й сам дух цієї літератури є цілком протилежний витворам південноруських письменників", –

стверджує автор [3: 171] – шаблонність, церемоніальність, беззмисловна красномовність, безкритичність – такі прикмети цього письменства.

Великі київські традиції розвиваються в Західній частині Русі. Литовське князівство, завоювання Галичини поляками, обрусіння литовських князів. У Литві дуже "впливовими" стають білоруси. "Від середини XV і до середини XVI ст. історія народу Південної Русі, або українців, – за словами Франка, – збігається з історією білорусів, при перевазі останніх" [3: 171].

"Найпершим і найголовнішим здобутком цих часів стала нова літературна мова", яка "вільніше зарухалася у формах з композиціями живого народного мовлення", вона була органічним витвором тогочасних політичних і національних відносин, засобом освіти та "жвавого духовного розвою протягом майже чотирьох століть" [3: 172].

Від середини XIII до середини XIV ст. у Галицько-Волинському князівстві йде процес (хоч політично ослаблений) наслідування домонгольського періоду нашої літератури. Створюється один з кращих творів – Галицько-Волинський літопис. Франко підкреслює, що цьому літопису властиві "гарячі патріотичні почуття", і він є видатною пам'яткою не лише з огляду історіографії, але і як загальноистецьке явище.

"Десь над Дніпром" створюється другий Київський літопис, у якому "яскраво" описана картина знищення Києва Батием. З'являються й інші безіменні твори, серед них автор називає "Пророцтво пророка Ісайї про останні дні". Відзначились як письменники душпастирі (привезені литовськими князями з Болгарії) Кипріан та Григорій Цамблаки. Знову постає думка об'єднати руську церкву з римською. Йдеться і про інші писані пам'ятки нашої культури. А "молода білоруська культура починає суперничати з польською" [3: 172]. З'являються переклади з польської, німецької, чеської та латинської мов. 1498 року у Кракові Швайпольт Фіоль видає перші слов'янські церковні книги, 1518 року в Празі виходить білоруською мовою "перший популярний переклад Біблії", здійснений Франциском Скориною. У Південній Русі виникло багато інших перекладів, зокрема, Євангелії – (Франко цитує: "чистою, простою, всім зрозумілою народною мовою") – "Переспоничьке Євангеліє (1656-1661), Євангеліє Негалевського, Тяпинського... Особливо підкреслено значення Острозької Біблії (1580-1581) – першої повної друкованої Біблії слов'янського православного світу.

Далі автор зупиняється на трьох важливих явищах, що мали місце у другій половині XVI ст. А це: Люблінська унія, яка об'єднала Литву і Польщу й за якою українські землі відійшли до Польщі. Однак І. Франко говорить і про інше: унія започаткувала процес, який "привів до загибелі Польщі". З іншого боку, стверджує письменник, в Україні бачимо "піднесення суспільного руху і національних почуттів" [3: 173]. Йдеться, зокрема, про колосальну роль у цьому церковних братств, Острозької академії. Третім важливим історичним явищем тих часів було розвинене друкарство.

Наступає епоха полемічної літератури, "пристрасно написаних послань", які мають "велике значення для істориків літератури тих часів". Зупиняється автор на постатях Іпатія Потія, Бронського (автора "Апокрисису"), Івана з Вишні, якого "радикальний антицерковний і народолюбний дух уже на той час сягає у далеке майбутнє" [3: 176]. Творчість Івана Вишенського, підкреслює письменник, оснований "на гуманних твердженнях про високі етичні обов'язки людини". Юрій Рогатинець, один із засновників Львівського братства, був палким поборником народної освіти, вважаючи її передумовою існування націй. У статті йдеться також про "Палінодію", діяльність у царині української освіти братів Зизаніїв, Транквіліона-Ставровельського, Памви Беринди, Мелетія Смотрицького.

Іван Франко вважає "найцікавішою і найважливішою частиною української літератури XVIII ст." писання не друковані – багата драматична література (містерії, мораліте, інтермедії), сатири, пасквілі, ламентатії. А ще з XVI – думи. Серед відомих козацьких літописів І. Франко виділяє літопис Самовидця, "сповнений щирою стурбованістю та глибоким патріотизмом і вагомих своїми літературними якостями" [3: 178]. У Київській академії було створено багато посібників, драм, інтермедій (М. Довгалевський, В. Лашевський). Та указ Петра I 1725 року "приніс фактично зі Сходу заборону всієї української літератури" [3: 179].

Принагідно згадає І. Франко Г. Сковороду на Лівобережжі. За словами автора, він усно і письмово проповідував "високі моральні принципи, звичайну людяність та, хоча й відвернуту від буденного світу, але все-таки свою життєрадісну мудрість" [3: 180].

Присвятивши стільки уваги давній українській літературі, І. Франко підкреслив її органічність, приналежність до української нації і лише до неї. Це було для нього самоочевидним.

Говорить вчений про ймовірний вплив Сковороди на І. Котляревського, який у 1798 р. написав перший поетичний твір українською мовою – трагедію "Енеїду" [3: 180]. Автор статті відзначає "вишукану красу" і, передусім, "національний характер" цього твору. Далі йдеться про зображення "чистоти і безпосередності української сім'ї" в "Наталці Полтавці", пісні з якої "стали народними". Відомо, що сюжет твору, який у нас називається "Москаль-чарівник", багато разів перероблювали в Європі, під пером І. Котляревського "таким органічним для українського суспільства, що по праву можемо поставити його поруч з двома попередніми". Відзначено, що вельми характерний зв'язок творчого світу І. Котляревського з попередньою українською літературою і водночас підкреслено:

Котляревський "є цілком сучасною людиною, серце якої переповнюють спогади про минулу волю України" [3: 181].

В Україні поширюються західноєвропейські ідеї – під їх впливом "пробуджується нове життя". Тут І. Франко висловлює важливу думку: "представники панівної верхівки" посилено займаються фольклористикою (князь Цертелєв, Лукашевич, Максимович). Одним реченням, але дуже містко сказав Франко про байку "Пан та собака", якою викладач Харківського університету П. Гулак-Артемовський "прагне викликати співчуття, людяне ставлення до їх підлеглих".

"Надзвичайна подія" – поява 1840 року "Кобзаря". Твори, написані народною мовою "з такою притаманною їй чарівністю і силою". Подаються короткі біографічні дані. Шевченко відчув "на своєму чолі святий поцілунок музи"; "велика особистість", "велич Шевченка", яку можна досягнути лише у порівнянні з його попередниками і сучасниками Міцкевичем, Рилєєвим, Пушкіним: "він надто самобутній"; та він "перевершує своєю палкою натхненністю і пристрасною, як величезна гора навколишнє передгір'я". Зупиняється автор на знакових творах Шевченка: "Гайдамаки"; неперевершені перлини світової літератури – "Катерина", "Наймичка"; "Сон", "Кавказ"; "Чернець" – "палаючі смолоскипи, що ними він обкидав ще міцну будівлю абсолютизму і рабства"; "Євангеліє любові"; "І мертвим, і живим, і ненародженим", злет генія в поемі "Ян Гус". На заслання поет створив "ряд ліричних віршів, простих, сповнених теплоти, яка свято зігрівала серця, часто навіть сам зміст цих віршів крає серце" [3: 184]. В останній період Шевченко звертається до релігійної тематики, в якій "виявляє глибоку віру". "Марієне Євангеліє" – поема "Марія", на думку автора статті – "найдосконаліший і найзріліший" твір Шевченка. Дуже прикметно, що Франко звернув увагу на епістолярій Шевченка: "у багатьох листах <...> бачимо його м'якосердною, шляхетною, щедрою на гарячі почуття, по-дитячому довірливою людиною, і водночас глибоко і всебічно освіченим митцем" [3: 185]. Не обминув, звісно, автор статті і малярських здобутків Шевченка.

Кількома лапідарними штрихами І. Франко характеризує твори Макаровського, Александрова, Гребінки ("автора найкращих українських байок"), Метлинського (поета в стилі Улана і фольклориста), Максимовича ("визначного етнографа"), автора "дуже гарного" перекладу "Слова о полку" і "Псалтиря"), Афанасьєва-Чужбинського ("істинного лірика з гарячими почуттями"). Франкові характеристики настільки влучні і місткі, що є визначенням напряду дослідження творчості тих письменників.

Така ж лаконічна характеристика кирило-мефодіївців – особливо важливих заслуг Костомарова і, передусім, Куліша. Не обминув автор статті Данила Мордовця, Олексі Стороженка, Ганни Барвінок. "Найкраща наша письменниця" Марко Вовчок, стверджує Франко, поруч із Шевченком є "найвидатнішим майстром" української мови, автором "Народних оповідань" – "неперевершених взірців поетичної прози" [3: 186]. Попри виразну (але не підкреслену назовні) соціальну тенденцію "дійсної вагомості оповіданням Марка Вовчка надають майстерні описи душевних і поетичних станів людини, особливо ж – її глибоке проникнення в таїни жіночої душі", – наголошує Франко [3: 186]. Либонь уперше тут сказано про особливе явище – "поетичний стан людини".

У статті описано указ 1863 – коли цар Микола "цькував лише українських письменників", а "царю-визволителю" Олександрові II вдалося жорстокими та безглуздими указами 1863 і 1876 рр. заборонити і припинити існування української мови і літератури" [3: 187]. Але українська література "знайшла собі другу батьківщину – в Австрії". Вести мову про літературу в Галичині, вважає Франко, варто від 1833 р. – від збірки Вацлава Залеського. А згодом – гурток М. Шашкевича, а сам він "найбільший талант і найсильніший характер".

Але в третій половині 60-их років розпочинається серед галицької молоді (вплив Шевченка) "прогресивно спрямований рух". 60-ті роки позначені впливом і Куліша, у 70-80-их Драгоманова, а в 90-их – М. Г. Грушевського. У підросійській Україні "розвивалися видатні таланти": Л. Глібов, А. Свидницький, С. Руданський. Не обминув автор статті Д. Навроцького та Василя Мови. Ширше говорить Франко про Нечуя-Левицького, відзначаючи свіжість і широту його таланту.

У Галичині творили син Маркіяна Володимир ("вишукані вірші", переклади з Гайне); "великий ліричний талант" – Юрій Федькович, "видатний філолог Потебня – перекладач "Одіссеї"; Петро Ніщинський (переклади з грецької); Омелян Огоновський – автор шеститомної історії української літератури та драм. Називаються імена О. Партицького, Є. Желехівського, І. Верхратського.

"Представником і прапороносцем" другої фази був Михайло Драгоманов – "совість української інтелігенції". Відзначає автор статті заслуги Антоновича, Науменка, журналу "Киевская старина".

М. Старицький, М. Лисенко. Плеяда діячів української культури. "Найбільш виділяється в цій групі, зазначає письменник, Панас Мирний "з його могутньою художньою силою" [3: 191]. У Галичині – М. Павляк і сам автор статті. А згодом М. Грушевський – багатотомна історія України, проза, великий організаторський талант.

Найновіша фаза національного розвитку – це Борис Грінченко; "вишуканий новеліст" М. Коцюбинський; "схильний до глибоких психологічних аналізів" Павло Леонтович; "майстер вишуканої форми – лірик", перекладач Данте В. Самійленко.

Леся Українка – поетеса "високо патетичного звучання, глибоко серйозна". Василь Стефаник – автор "шедеврів найдосконаліших психологічних студій". Письменниці Наталя Кобринська та Ольга Кобилянська, новелісти Лесь Мартович, Богдан Лепкий.

А що з драматургією? Йдеться тут про невідомого автора Стеценка (цінною називає автор драму "Доля"). Успіхи корифеїв, серед яких найбільшим є Тобілевич, "котрий створив шедеври як у жанрі сільської драми, так і в п'єсах з життя інтелігенції" [3: 193]. Серед галичан – Григорій Цеглинський. А на Закарпатті – "нещаслива хвиля москвофільства" (Адольф Добрянський) відгородила інтелігенцію від "єдиного джерела життєспроможної літератури – народного життя" [3: 193].

Іван Франко написав цю статтю з позиції історично-культурної школи. І сьогодні він вчить нас бачити не лише великі, а й малі постаті в історії нашої духовності. Вчить нас високої культури літературознавчого дискурсу, вміння вельми лапідарно і проникливо, щиро й тепло говорити про минуле і сучасне.

Окрім суто наукової мети, пов'язаної із дослідженням давньої української літератури, письменник ставив перед собою і таке актуальне завдання, як національна ідентифікація літератури, що в працях російських істориків письменства, як стверджує В. Микитась, мало часто викривлений характер [5: 43].

У статті "Українці" Франко зумів подати вичерпну картину літературного життя Русі, заповнив її багатьма новими іменами, простежив певні закономірності та особливості у розвитку найдавнішого письменства.

Стаття Франка як і вся його творчість у царині історії рідної культури, рішуче й переконливо заперечує імперську російську історіографію. Власне й заперечувати немає потреби. Адже фальш цієї історіографії – на поверхні наукового історичного мислення. Проаналізувавши статтю "Українці", чітко розуміємо, що Франко-митець подає цілу скарбівню непересічних думок, які лежать в основі його інтелектуальної праці. Однак, дослідити положення письменника стосовно розвитку української літератури варто й на матеріалі інших, вже згадуваних нами, публікацій ("Історія української літератури. Частина перша. Від початків українського письменства до Івана Котляревського" (1907–1908) [1], "Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р." (1910) [2], "Українці" (1911) [3], "Южнорусская література" (1904) [4]) та зробити загальний огляд тогочасної національно-культурної проблеми. Окрім цього, письменник у своїй ґрунтовній праці називає низку прізвищ (серед яких, Леонтович, Стеценко, Павляк та ін.), творчість яких вимагає ще вивчення. Перспектива подальшого наукового дослідження очевидна – можливість скласти повну картину становлення літературного процесу в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Франко І. Історія української літератури. Частина перша. Від початків українського письменства до Івана Котляревського // Франко І. Зібрання творів : у 50-ти томах. – К. : Наук. думка, 1980. – Т. 40. – С. 7–362.
2. Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. // Франко І. Зібрання творів : у 50-ти томах. – К. : Наук. думка, 1980. – Т. 41. – С. 194–195.
3. Франко І. Українці // Франко І. Зібрання творів : у 50-ти томах. – К. : Наук. думка, 1980. – Т. 41. – С. 162–193.
4. Франко І. Южнорусская література // Франко І. Зібрання творів : у 50-ти томах. – К. : Наук. думка, 1980. – Т. 41. – С. 101–161.
5. Микитась В. Іван Франко як дослідник давньої української літератури. – К., 1988. – 238 с.

Матеріал надійшов до редакції 03.11. 2010 р.

Грабовская Г. И. Участие Ивана Франко в чужих энциклопедических изданиях: статья "Украинцы".

В статье проанализирован синтетический историко-литературоведческий труд Ивана Франко "Украинцы". Исследованы взгляды автора на самобытность древней украинской литературы, ее национальную идентификацию. Прослежены общие особенности и закономерности в развитии древнейшей украинской литературы в понимании И. Франко.

Hrabivska H. I. Ivan Franko's Participation in Foreign Encyclopedic Publications: the Article "Ukrainians".

Ivan Franko's synthetic historical and literary work "Ukrainians" has been analyzed in the article. It deals with the author's views on the uniqueness of ancient Ukrainian literature, its national identity. The general principles and features in the development of the earliest Ukrainian literature in Franko's conception are deduced.